

Tomasz Różański

ORCID: 0000-0003-3396-0916

**EWA WIŚNIEWSKA (2023). WYBRANE OBSZARY
I PROBLEMY W PRACY DYDAKTYCZNEJ
NAUCZYCIELI SZKÓŁ WYŻSZYCH.
PŁOCK: WYDAWNICTWO NAUKOWE AKADEMII
MAZOWIECKIEJ W PŁOCKU, ss. 312**

Zagadnienia odnoszące się do zawodu i pracy nauczyciela akademickiego¹ od wielu lat są przedmiotem zainteresowania badaczy w Polsce (zob. np. Okoń, 1973; Jankowski, Sitarska, Tkaczuk red., 2003; Jaskot red., 2006; Sajdak, 2013), choć, jak zauważa Dariusz Zajac (2012, s. 101), nauczyciel szkoły wyższej, „w przeciwieństwie do reprezentantów kategorii społeczno-zawodowych niższych szczebli kształcenia, znacznie rzadziej stanowi przedmiot naukowych rozważań”. W zakres rozpatrywanej tu problematyki wpisuje się książka Ewy Wiśniewskiej pt. *Wybrane obszary i problemy w pracy dydaktycznej nauczycieli szkół wyższych*, opublikowana w 2023 roku nakładem Wydawnictwa Naukowego Akademii Mazowieckiej w Płocku.

Opracowanie liczy 312 stron. Składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów i zakończenia. Zawiera również bibliografię oraz wykazy tabel i schematów.

Autorka podaje we *Wstępie*, że: „Ostatnie dekady przyniosły w szkolnictwie wyższym wiele dynamicznych zmian. Uczelnie musiały się zmierzyć z nowymi zadaniami wynikającymi [...] m.in. z wprowadzania Europejskich i Krajowych Ram Kwalifikacji do szkolnictwa wyższego oraz procedurami związanymi z jakością i efektywnością kształcenia [...]. Tradycyjny przekaz wiedzy okazał się niewystarczający, wzrosło zapotrzebowanie na umiejętność prowadzenia zajęć ukierunkowanych na kształtowanie mentalnych i praktycznych umiejętności oraz szeroko pojmowanych kompetencji społecznych” (s. 5). Stąd też zaczęto zwracać

¹ Nauczycielowi akademickiemu przypisywane są zazwyczaj następujące role: dydaktyka, wychowawcy, badacza i organizatora (Zajac, 2012).

większą uwagę na potrzebę przygotowywania do zawodu oraz rozwijania kompetencji dydaktycznych nauczycieli szkół wyższych (zob. np. Wach, 2019; Maciejowska, 2020) (s. 5).

W rezultacie jako zasadniczy cel swojej książki Wiśniewska obrała „przybliżenie czytelnikowi wybranych, podstawowych zagadnień i problemów w pracy dydaktycznej współczesnych nauczycieli akademickich” (s. 6).

W rozdziale pierwszym (s. 9–55), odwołując się do bogatej i właściwie dobranej literatury naukowej, autorka scharakteryzowała istotę kształcenia w szkole wyższej. Rozpoczęła od przedstawienia genezy i rozwoju szkolnictwa wyższego, nie pomijając odniesień do obecnej sytuacji w szkolnictwie wyższym. W dalszej kolejności omówiła misję, funkcje oraz zadania szkół wyższych. Rozdział zamyka obszerna część podejmująca zagadnienia dotyczące szkolnictwa wyższego w aspekcie Procesu Bolońskiego. Rozdział drugi (s. 57–95) został poświęcony podmiotom edukacji akademickiej. Punktem wyjścia podjętych rozważań była staranna charakterystyka studentów jako uczących się dorosłych. Wiśniewska m.in. określiła pojęcie młodzieży studenckiej, scharakteryzowała *wiek studiów*, zwróciła uwagę na specyficzne cechy ucznia dorosłego, a także wskazała na motywy podejmowania nauki przez osoby dorosłe. W dalszej części rozdziału omówiła specyfikę roli zawodowej nauczyciela szkoły wyższej, zauważając, że obecnie „rola ta jest bardziej zróżnicowana, czasem wewnętrznie sprzeczna, a nauczyciele spełniający zadania wynikające z jej przepisu niejednokrotnie doświadczają ambiwalencji” (s. 73). Autorka przedstawiła również wybrane typologie studentów i nauczycieli akademickich. Wskazała ponadto na wzajemne relacje studentów i nauczycieli w środowisku szkoły wyższej. Rozdział trzeci (s. 97–156) obejmuje wybrane zagadnienia dotyczące procesu kształcenia w szkole wyższej. Wiśniewska zaczęła od określenia pojęć *proces* i *proces kształcenia*. Następnie podjęła próbę usytuowania procesu kształcenia akademickiego w różnych paradygmatach dydaktycznych. W dalszej kolejności poddała gruntownej analizie pojęcia *kształcenie*, *uczenie się* i *nauczanie*. Podjęła też m.in. kluczowe kwestie dotyczące problematyki samokształcenia. W rozdziale czwartym (s. 157–212) autorka w sposób czytelny omówiła zasadnicze determinanty kształcenia akademickiego. Uwzględniła w tym zakresie: kompetencje dydaktyczne nauczycieli, komunikację w procesie edukacyjnym, motywację studentów, motywację nauczycieli, a także przygotowanie zajęć dydaktycznych, ocenianie oraz ewaluację. W rozdziale piątym (s. 213–265) w sposób zrozumiały i wyczerpujący zaprezentowała wybrane metody kształcenia w szkole wyższej, w tym: wykład akademicki, metody pracy z grupą, metody kształcenia na odległość i metody aktywizujące. Rozdział szósty (s. 267–295) poświęciła natomiast takim zagadnieniom, jak m.in. osobowość i autorytet nauczyciela akademickiego czy błędy popełniane przez nauczycieli w ramach ich pracy dydaktycznej na uczelni. Rozdział ten stanowi ważne i zarazem interesujące dopełnienie przedstawionych w książce rozważań. Pewien niedosyt pozostawia *Zakończenie*, w którym zabrakło szerszego podsumowania zagadnień omówionych w publikacji.

Uwzględniając zmiany dokonujące się w obszarze edukacji i związane z nimi wyzwania, Wiśniewska tak dobrała treści do swojej książki, aby były one adekwatne do aktualnych potrzeb nauczycieli akademickich. Zawarte w opracowaniu informacje mają być przede wszystkim pomocne w nabywaniu i rozwijaniu umiejętności dydaktycznych przez nauczycieli szkół wyższych, a także w rozwiązywaniu przez nich trudności, jakie mogą pojawić się w ich pracy dydaktycznej (s. 297). Książka, jak stwierdza jej autorka, adresowana jest przede wszystkim do początkujących nauczycieli szkół wyższych oraz doktorantów. Wiśniewska dodaje jednak, że praca może okazać się również przydatna dla doświadczonych nauczycieli akademickich (s. 7). Z uwagi na niektóre treści zawarte w publikacji, dotyczące chociażby studentów jako uczących się dorosłych czy odnoszące się do zagadnień samokształcenia, warto polecić ją także studentom różnych kierunków studiów.

Konkludując, należy stwierdzić, że książka Ewy Wiśniewskiej stanowi ciekawe i rzetelnie przygotowane źródło wiedzy na temat wybranych obszarów i problemów w pracy dydaktycznej nauczycieli akademickich. Opracowanie ma przejrzysty układ. Napisane jest komunikatywnym językiem. Jego lekturę ułatwiają liczne tabele i schematy, a także obszerny wykaz wykorzystanych źródeł.

Bibliografia

- Jankowski, K., Sitarska, B., Tkaczuk, C. (red.). (2003). *Nauczyciel akademicki jako ogniwo jakości kształcenia*. Siedlce: Wydawnictwo Akademii Podlaskiej.
- Jaskot, K.W. (red.). (2006). *Wprowadzenie do pedagogiki szkoły wyższej*. Szczecin: Oficyna IN PLUS.
- Maciejowska, I. (2020). Nikt nie rodzi się nauczycielem – rozwój kompetencji dydaktycznych kadry akademickiej. W: A. Sajdak-Burska, I. Maciejowska (red.). *Profesjonalizacja roli nauczyciela akademickiego* (s. 55–69). Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Okoń, W. (1973). *Elementy dydaktyki szkoły wyższej*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Sajdak, A. (2013). *Paradygmaty kształcenia studentów i wspierania rozwoju nauczycieli akademickich. Teoretyczne podstawy dydaktyki akademickiej*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Wach, A. (2019). *Stawanie się nauczycielem akademickim. W kierunku wspierania uczenia się przez refleksyjną praktykę*. Poznań: Wydawnictwo Kontekst.
- Wiśniewska, E. (2023). *Wybrane obszary i problemy w pracy dydaktycznej nauczycieli szkół wyższych*. Płock: Wydawnictwo Naukowe Akademii Mazowieckiej.
- Zajac, D. (2012). Nauczyciel akademicki wobec dylematu: badacz – dydaktyk – wychowawca – organizator. *Pedagogika Szkoły Wyższej, 1*, s. 101–125.

Dane do korespondencji:

dr Tomasz Różański

Wydział Filozofii i Nauk Społecznych

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

tomrozan@wp.pl